

Horná Kráľová sa nachádza na juhozápade Slovenska, jej okolie dotvárajú mierne pahorkatiny, polia, lúky a zelené zákutia.

NA PRVÝ POHĽAD NENÁPADNÁ OBEC, NO UKRÝVA VIAC PRÍBEHOV, NEŽ BY STE ČAKALI

Kráľovstvo zaujímavých ľudí

Zelený klenot v srdci rovinatého juhozápadu a hotová novinárska žatva. Tak by sa v skratke dala opísať naša nedávna návšteva v obci HORNÁ KRÁĽOVÁ v okrese Šaľa.

V rámci nášho seriálu, v ktorom vám postupne predstavujeme slovenské mestá, obce a výnimočné osobnosti v nich, sme tentoraz zamierili do okresu Šaľa. Keď sa povie juhozápadné Slovensko, väčšina z nás si automaticky predstaví nekonečné lány polí a rovinu. O to väčšie bolo naše prekvapenie, keď nás v Hornej Kráľovej privítala podmanivá príroda plná zelene a lesov. Prírodné krásy však boli len začiatkom. Tým najväčším objavom boli samotní obyvatelia. Išlo doslova o novinársku žatvu. Toľko inšpiratívnych osobností v jednej dedine sme už dávno nezažili. Príbehov je toľko, že sa do jedného článku jednoducho nezmestia.

Z karantény na úrad

Do Hornej Kráľovej sme prišli krátko po komunálnych voľbách, preto sme našu reportáž začali priamo na obecnom úrade. Voľby v obci nepriniesli politické boje, ale skôr potvrdenie nastaveného kurzu. Na čele dediny pokračuje v druhom volebnom období Peter Šoka, ktorý nemal protikandidáta, a v zastupiteľstve mu robia spoločnosť výlučne nezávislí poslanci v relatívne mladom veku. Cesta Petra Šoku do kresla starostu pritom bola netypická. Povolaním projektant sa v obci narodil a s výnimkou piatich rokov, keď žil v rodisku svojej manželky, tu prežil celý život.

Do vedenia samosprávy sa dostal ešte ako zástupca počas pandémie covidu, keď vtedajší starosta vážne ochorel, skončil v nemocnici a zo zdravotných dôvodov sa na úrad už nevrátil. „Bol som akoby hodený do vody. Mal som za sebou štyridsať dní v karanténe, začiatky pandémie boli skrátka náročné na celom svete, a z karantény som išiel rovno na úrad," spomína Peter Šoka na svoje začiatky. Po roku vedenia obce sa rozhodol kandidovať riadne a v nedávnych voľbách svoju pozíciu obhájil ako jediný kandidát. Na Hornej Kráľovej dnes najviac vyzdvihuje súdržnosť miestnych, ktorú obci závidia aj v okolí. „Keď sa koná brigáda, príde každý, kto môže. Nedávno sme napríklad štyristo štvorcových metrov dlažby položili za štyri hodiny," hovorí starosta o tom, ako v praxi funguje miestna komunita.

PETER ŠOKA začal v dedine starostovať počas pandémie.

Poslanec rekordér

Skutočným unikátom a pozitívnym príkladom toho, že mladí ľudia sa o veci verejné vedia aktívne zaujímať, je Filip Lešš. Kandidovať za obecného poslanca je totiž na Slovensku možné až od osemnástich rokov a presne toľko má aj Filip, ktorý je stále študentom maturitného ročníka na gymnáziu v Šali. V celoslovenskom meradle patrí k absolútnym rekordérom – popri stredoškolskom štúdiu sedí na poslaneckej stoličke len minimum mladých ľudí, v celej krajine by sme ich spočítali na prstoch jednej ruky. V Hornej Kráľovej však jeho úspech nikoho neprekvapil, keďže verejné dianie ho zaujímalo už ako tínedžera a pravidelne pomáhal na obecných akciách. „Povedal som si, prečo sa len prizerať a pomáhať, keď môžem veci aj priamo organizovať," vysvetľuje svoje rozhodnutie kandidovať. Voličov oslovil len jednoduchými letákmi, no ľudia v dedine ho dobre poznajú a mnohí mu rovno povedali, že jeho kandidatúru čakali. „Asi ma skrátka vnímajú ako slušného chalana," dodáva s úsmevom.

FILIP LEŠŠ je rekordér, čo sa veku týka. Poslancom sa stal ako 18-ročný.

FOTO: ARCHÍV L. O.

Vo voľnom čase športuje a už dnes sa venuje štúdiu politiky a samosprávy, pričom po maturite plánuje ísť na vysokú školu so zameraním na verejnú správu alebo diplomaciu. Novú funkciu berie ako veľký záväzok. „Uvedomujem si, že poslanec má určité právomoci a rozhoduje o mnohých veciach. Je to záväzok. Máme →

NÁŠ SERIÁL!

ŠIMON LOVÁS učí v miestnej základnej škole. Ako poslanec nepotreboval žiadnu predvolebnú kampaň.

Každá obec má svoj príbeh a ten horňokráľovský píšu predovšetkým jej obyvatelia.

→ počúvať názory ľudí, komunikovať s nimi a bojovať za ich záujmy," hovorí mladý poslanec. Na svojej rodnej obci oceňuje najmä jej polohu, bohatú históriu a okolitú prírodu – rád relaxuje v miestnom lesíku či chodí na ryby k jazeru, ktoré vyhľadávajú aj ľudia zo širšieho okolia.

Bez kampane

Ďalšou výraznou tvárou nového zastupiteľstva je 28-ročný Šimon Lovás, pre ktorého je to prvé volebné obdobie. V dedine o ňom dokonca koluje vtipná príhoda. Miestni sa s úsmevom bavia o tom, že mu musia nájsť priateľku priamo v Hornej Kráľovej, aby im neušiel za nevestou. Je totiž učiteľom v miestnej základnej škole, kde vyučuje dejepis, občiansku náuku a telesnú výchovu, a dobrých pedagógov je na Slovensku nedostatok. Pritom vôbec nemusel zostať doma. Už počas vysokej školy učil na polovičný úväzok, no mal aj finančne lukratívne ponuky zo Švédska a z Nórska, kde mal dozorovať na stavbách a tlmočiť z angličtiny a nemčiny. Rozhodol sa však zostať a meniť veci tam, kde žije. K obecnej politike ho prirodzene priviedlo dobrovoľníctvo, keďže vedie miestny skautský oddiel Kráľovské včely – Horná Kráľová. Oddiel má dnes 36 členov, z toho 29 detí, a záujem je taký veľký, že ich počet má čoskoro narásť až na šesťdesiat. So skautmi upratujú verejné priestranstvá, pomáhajú s údržbou kostola či vysádzaním stromov.

Do volieb išiel úplne bez kampane – bez letákov aj bez propagácie na sociálnych sieťach, len s vyzbieranými podpismi ako nezávislý kandidát. „Nechcem, aby to vyznelo namyslene, ale rátal som s tým, že som už v dedine niečo pozitívne urobil a ľudia to vidia," hovorí Šimon Lovás. V Hornej Kráľovej, kde žije necelých dvetisíc obyvateľov, si najviac cení práve silný komunitný život, ku ktorému sú deti vedené od raného veku, aj slušnú atmosféru bez špinavej politiky.

Kráľ Koloman

Obec Horná Kráľová leží v lone krásnej prírody – z jednej strany sa rozprestierajú šíre lány obilia, z druhej ju obklopujú hlboké lesy, ktoré odnepamäti využívalo na poľovačky panstvo z Nitry a zo širokého okolia. Raz sa na jednej z takýchto poľovačiek zúčastnil aj samotný uhorský kráľ Koloman. Po dlhom love sa celý ustatý zastavil pri chotárnej studničke, napil sa svieže vody z prameňa, posedel si a načerpal nové sily. Tunajší kraj sa mu natoľko zapáčil, že sa tu rozhodol založiť svoj kráľovský dvorec – dedinu, ktorá dostane meno po kráľovi. Odvtedy nesie obec svoj pekný názov Kráľová, teda kráľovská zem.

Samostatnosť si Horná Kráľová dokázala zachovať celé stáročia. Zlom nastal až v roku 1975, keď ju v rámci vtedajšej stredískovej sústavy administratívne pripojili ako miestnu časť k susednej obci Sládečkovce – tak sa totiž od roku 1951 až do roku 1992 oficiálne nazýval dnešný Močenok. Toto obdobie prinieslo obci citeľnú stagnáciu. Výstavba v dedine sa prakticky zastavila a schátral tu kultúrny dom aj knižnica. Miestni obyvatelia však napriek tomu nestratili chuť zveľaďovať svoje rodisko. Hneď ako sa zmenili pomery v roku 1990, začali sa domáhať návratu samostatnosti. Svoju vôľu potvrdili v úspešnom miestnom referende a od začiatku roka 1991 sa Horná Kráľová opäť vydala na vlastnú cestu.

Každý deň

Práve miestny kostol je najlepším dôkazom silného komunitného ducha a ochoty obyvateľov zapájať sa do verejného života, o ktorých nám v úvode hovoril aj starosta. Obyvatelia Hornej Kráľovej pritom po vlastnom svätostánku túžili odjakživa. Svedčila o tom aj vysoká účasť miestnych na bohoslužbách v susednom Močenku, kde sa v nedeľu slúžili až tri sväté omše práve kvôli veriacim dochádzajúcim z Hornej Kráľovej. Komunistický režim však výstavbe nového chrámu neprial. Keď sa spoločenská atmosféra po Nežnej revolúcii konečne uvoľnila, miestni neváhali a okamžite prevzali iniciatívu. Pozemok na stavbu Kostola Narodenia Panny Márie darovali priamo súkromné osoby a v roku 1990 sa pustili do diela. Zanietení farníci na stavbe pracovali doslova každý deň v lehote štyroch rokov. Prácu si pritom prirodzene podelili jednotlivé generácie – počas pracovných dní sa zapájali najmä dôchodcovia a cez víkendy ich vystriedala stredná a mladšia generácia.

Vzácnosťou chrámu je, že jeho základný kameň posvätil v apríli 1990 v bratislavských Vajnoroch pápež Ján Pavol II. počas svojej prvej návštevy vtedajšieho Československa. Dnes je kostol výraznou dominantou obce aj vďaka antikorovému krížu vysokému 7,5 metra, ktorý je osadený na jeho veži. Sila miestnej komunity sa naplno prejavila aj pri financovaní celej stavby. Pôvodný rozpočet na výstavbu kostola bol totiž stanovený na dvanásť miliónov slovenských korún. Vďaka stovkám hodín brigádnickej práce a pomoci sponzorov sa však skutočné náklady podarilo znížiť takmer na polovicu – na 6 miliónov 530-tisíc korún. Na stavbu pritom okrem samotných veriacich štedro prispievali aj miestne firmy a združenia.

Miestny kostol je svedectvom komunitného života v dedine.

Záhadný predmet

Hoci je Vladimír Lovász vyštudovaným elektrotechnickým inžinierom, jeho najväčšou vášňou je história rodnej obce. Svedectvom toho je aj publikácia o obci, z ktorej sme aj čerpali informácie do tohto článku. V rámci miestneho odboru Matice slovenskej každoročne pripravuje tematické výstavy zamerané na život predkov, či už ide o staré kuchynské náčinie, pracovné nástroje, alebo najnovšie o historické hračky. „Deti sa v minulosti hrávali s tým, čo našli doma. Chlapci si vyrábali praky či drevené vozíky, takzvané tragle, na ktoré použili kolesá zo starých detských kočíkov, a mávali aj vyrezávané koníky. Dievčatám zase mníšky z neďalekého kláštora v močenskom kaštieli šili za odmenu bábiky zo starých handier," približuje autor knižnej publikácie o dejinách Hornej Kráľovej. Počas našej návštevy vytiahne záhadný drevený predmet a dáva nám s redakčným fotografom hádanku, na čo asi slúžil. Po dlhšom uvažovaní a sérii indícií od domáceho pána hlavolam napokon rozlúskneme – išlo o dobovú pomôcku na chodenie pre malé deti.

Uhádli by ste, na čo slúži táto pomôcka? Na snímke je miestny nadšenec VLADIMÍR LOVÁSZ.

Kukuričný šúľok

Okrem organizovania výstav sa Vladimír Lovász venuje aj záchrane ľudových krojov. Vo svojej zbierke má výhradne originály, pričom mnohé z nich našiel v žalostnom stave. „Veľakrát sú to už len také vyhodené handry, zhnité alebo nahryzené od →

FOTO: IVAN KOVÁČ

Túto bábiku šili mníšky.

FOTO: IVAN KOVÁČ

Pre miestny kroj je typická červená výšivka.

V dedine pôsobia aj skauti, okrem iného sa starajú o verejné priestranstvá.

FOTO: ARCHÍV I. O.

FOTO: ARCHÍV L. O.

V lete si prídu na festivale Halabala na svoje hlavne deti.

Horná Kráľová (okres Šaľa)

Poloha: Nachádza sa v Nitrianskom kraji na hranici regiónov Podunajsko a Dolné Považie, na rozhraní Podunajskej roviny a Nitrianskej pahorkatiny.

Nadmorská výška: Stred obce leží vo výške 142 m n. m. Juhozápadná časť chotára je rovinatá, severovýchodná prechádza do mierne zvlnenej pahorkatiny.

Rozloha: Katastrálne územie má rozlohu 19,12 km² (1 912 ha) a tvoria ho prevažne úrodné poľnohospodárske pôdy.

Obyvateľstvo: V obci žije približne 1 876 obyvateľov. Približne 83,6 % sa hlási k slovenskej a 10,1 % k maďarskej národnosti.

Prvá písomná zmienka a názov: V Zoborskej listine z roku 1113 sa uvádza pod názvom Crali (kráľovský dvorec). Podľa povesti si okolité lesy obľúbil uhorský kráľ Koloman na poľovačky a dal tu založiť usadlosť pri prameni dnes známom ako Studnička na Geríci.

Z histórie: Od 15. storočia patrila obec nitrianskemu biskupstvu. V roku 1601 ju vypálili Turci a v minulosti ju zasiahlo aj viacero živelných pohrôm. Obyvatelia sa tradične živili poľnohospodárstvom, najmä pestovaním kukurice a cukrovej repy.

Pamiatky: Dominantou obce je rímskokatolícky Kostol sv. Štefana kráľa. Z drobných sakrálnych pamiatok zaujme drevená soška Panny Márie z lipového dreva v kamennej vitrínke z roku 1940 od miestneho rezbára Michala Fraňa, ako aj prícestné kríže a sochy.

Erb obce: Odráža poľnohospodársku tradíciu dediny. V zelenom štíte sa nachádza zlato odeté rameno držiace strieborný bič prekrížený s otkou (nástrojom na čistenie pluhu) a po boku je strieborný lemeš.

→ myší. Doma ich však operiem a dám do poriadku. Niektoré kúsky sme našli aj vtedy, keď sa v dedine búrali staré domy," hovorí zberateľ, ktorý celú zbierku aspoň raz do roka poctivo vetrá na čerstvom vzduchu. Kým ženských krojov s typickou červenou výšivkou a motívom tulipánu na rukávoch sa zachovalo pomerne dosť, tých mužských je ako šafranu. „Muži svoje odevy znosili pri ťažkej robote, navyše sa z nich pre deti prešívali menšie veci, keďže boli väčšie. Ženy si, naopak, svoje sviatočné šaty odkladali. Keďže v jednej domácnosti žilo viacero generácií žien, každá mala na svojom kroji vyšité vlastné meno, aby sa im nepoplietli," vysvetľuje. Pri bližšom pohľade na jednotlivé kúsky nám ukazuje aj dômyselné triky našich prababičiek – napríklad v zadnej časti kroja zašitý kukuričný šúľok, ktorý podopieral sukňu, aby nepadala, či husacie brko všité do hornej časti odevu, vďaka ktorému látka krásne držala tvar.

Zabudnuté jedlá

Kým Vladimír zachraňuje kroje a históriu, jeho 68-ročný brat Marián Lovász prekvapuje celkom iným pokladom. Vyučený kuchár zbiera recepty už neuveriteľných 48 rokov – od svojej dvadsiatky ich poctivo vystrihuje z časopisov a lepí do zošitov, pričom v jeho archíve nechýbajú ani tie z nášho Života. „Dnes mám tých receptov takmer päťdesiattisíc. Chcel som, aby z tej zbierky aj niečo praktické vzniklo, a navyše sa ma známi stále vypytovali, či nemám nejaký dobrý tip napríklad na zakáľačku. Tak som z toho postupne zostavil jedenásť tematických brožúr – od pagáčov, gulášov a mafinov cez paštéty a vína v kuchyni až po likéry, zabudnuté jedlá či babičkine rady. Okrem samotných postupov sú v nich aj príbehy, takže sa to dá čítať doslova ako beletria," hovorí Marián. V Hornej Kráľovej je známy ako vychýrený kuchár, ktorý na obecné hody tradične varieval svoj špeciálny držkový guláš vylepšený o zeleninu. No tento rok už prvýkrát odovzdal varechu mladšej generácii. V dedine však naďalej zostáva hlavným odborníkom na domáce zakáľačky, ktoré ľudia volajú manažovať práve jeho. „Mäsiarske remeslo mám v krvi, zdedil som ho po dedkovi aj strýkovi, ktorí boli mäsiari," vysvetľuje. Hoci má v malíčku tisíce jedál a pre ich obec sú typické najmä tekvicové prívarky, rôzne kaše či kysnutý smotanový koláč, on sám si najradšej pochutí na obyčajnej hrachovej kaši. Súdržnosť oboch bratov sa pritom nekončí pri uchovávaní tradícií – pochádzajú zo štyroch súrodencov a každý rok organizujú veľký

MARIÁN LOVÁSZ má vo svojej zbierke 50-tisíc receptov. Sú medzi nimi aj tie z nášho ŽIVOTA.

FOTO: IVAN KOVÁČ

FOTO: ARCHÍV L. O.

ALŽBETA KORGOVÁ nedávno oslávila sté narodeniny.

rodinný Lovász fest. „Stretávame sa aj s deťmi a vnúčatami, tento rok nás bolo dokopy štyridsať. Chceme, aby sa celá rodina navzájom dobre poznala," uzatvára Marián.

Storočná oslávenkyňa

Horná Kráľová sa pýši výnimočným rekordom – v priebehu troch rokov tu blahoželali hneď trom storočným dámam. Jednou z nich je aj pani Alžbeta Korgová, o ktorú sa dnes s láskou starajú jej dcéry. Rodinu nedávno zasiahla aj smutná udalosť, do večnosti odišiel ich otec, ktorý sa taktiež dožil požehnaného veku. „Boli spolu takmer sedemdesiatpäť rokov. Žili sami a vôbec nepotrebovali pomoc, otec dokonca ešte donedávna liezol po rebríku," spomína ich dcéra Viera Odrášková. Manželia žili do roku 1952 v Česku a po návrate domov viedli bežný, pracovitý dedinský život. „Mama robila na poli, varila a veľmi ju bavilo šitie, ktoré bolo vlastne aj jej povolaním," približuje dcéra. Osud však pani Alžbete vôbec neustlal na ružiach – kým sa jej narodili štyri deti, prišla ešte pred pôrodom o päť bábätiek. Prvého vytúženého potomka tak priviedla na svet až ako tridsaťjedenročná, o to s väčšou láskou a oddanosťou sa potom venovala všetkým štyrom deťom.

LADISLAV ODRÁŠKA má na starosti miestne noviny.

Turistický chodník

Život v Hornej Kráľovej sa pritom ani zďaleka nekončí pri uchovávaní tradícií – dedina doslova žije pestrým komunitným, športovým a kultúrnym dianím. Všetko dôležité zo života obce poctivo mapuje jej celoživotný obyvateľ Ladislav Odráška, ktorý má na starosti miestny občasník Kráľovské zvesti, a zároveň stojí na čele občianskeho združenia Život pod Tópartom. Práve pod týmto miestnym názvom sa skrýva aj jedna z geografických kuriozít obce. „Na Tóparte sme vybudovali vlastný turistický chodník. V našej rovinatej nížine to veru nie je bežná vec, no my tu máme taký svoj minikopček, z ktorého máme veľkú radosť," hovorí s úsmevom Ladislav Odráška, podľa ktorého za súdržnosťou miestnych stojí aj historická skúsenosť. „Zostala v nás silná hrdosť a lokálpatriotizmus, možno aj preto, že sme boli v minulosti spojení so susedným Močenkom."

Na stránkach obecných novín pravidelne približuje nielen lokálne akcie – od podujatia

Do miestnych novín je vždy o kom a o čom písať.

Kráľovská rybka, Hornokráľovského behu, ochutnávky vín, plesu športovcov či detského festivalu Halabala až po tradičného Mikuláša, vianočné trhy a obľúbené Kráľovské jedlá, kde rozvoniavajú ríteše, smotanový koláč, kapustnica, šišky, štrúdle aj poctivý chlieb s mastou – ale aj inšpiratívnych ľudí z obce. „Písal som o mnohých šikovných rodákoch a obyvateľoch. Napríklad o majstrovi bojového umenia wushu Milanovi Laurenčíkovi, držiteľke titulu Photomodel of Europe Kamile Mutišovej či o deťoch z tanečného klubu Jumping, ktoré bodovali na majstrovstvách Európy. Spomenúť musím aj talentovanú školáčku Paulínu Újovú, ktorá sa prebojovala až do celoštátneho kola Hviezdoslavovho Kubína, autora detských kníh Matúša Bucha alebo maľujúceho lekárnika Miroslava Vörösa, ktorý má lekáreň v Nových Zámkoch a jeho obrazy zdobia domácnosti po celom svete. Takmer rok som navyše lámal na rozhovor zakladateľku katedry ošetrovateľstva na nitrianskej univerzite Gabrielu Vörösovú, autorku viacerých publikácií a držiteľku mnohých ocenení," vyratúva miestny novinár.

ERIKA SZALAYOVÁ

FOTO: MICHAL HANKO

NM2601568/19

ŠPECIÁLNE O VLASOCH

Môj lekár mi odporučil používať prípravky SALON TEXTURES, ktoré by mali vyriešiť môj veľký problém s vypadávaním a rastom nových vlasov. Pretože neviem, kde tieto veľmi účinné výrobky zohnať, obraciam sa na Vašu redakciu, aby ste mi poskytli bližšie informácie.
Pán Pavol V.

Výhradným dovozcom týchto veľmi kvalitných zahraničných výrobkov, ktoré sa vyrábajú na prírodnom základe, je firma KVATROFIN, s. r. o., Skalica. Tieto prípravky stoja 23 € a 16 € a odporúča sa používať ich súčasne. Hovorí sa, že v mnohých prípadoch dochádza k novému rastu vlasov tam, kde sme sa už zmierili s plešinou. Môžete si ich aj s presným návodom kúpiť, prípadne objednať na adrese:

KVATROFIN, s. r. o.
Lichardova 10
909 01 Skalica
tel.: 034/664 74 35
www.vlasovakura.sk